

Boer blijven!

Gebiedsvisie 2020 landbouw Midden-Delfland

LTO Noord, afdeling Delflands Groen
Agrarische Natuurvereniging Vockestaert

September 2011

Boer Blijven!

Gebiedsvisie 2020 landbouw Midden-Delfland

Notitie van LTO Noord, afdeling Delflands Groen, en Agrarische Natuurvereniging Vockestaert over de toekomst van de landbouw in Midden-Delfland

September 2011

Samenstelling:

Theo Vogelzang

Hiske Ridder

Arie van Woerden

Kees Moerman

LEI / Wageningen UR

ConPuls / gemeente Midden-Delfland

ANV Vockestaert

LTO Noord / Afdeling Delflands Groen

Referentie DG 11-356

Foto's: Kees Moerman

Agrarische Natuurvereniging Vockestaert
Burgemeester Musquetiersingel 40
2636 GG Schipluiden
www.vockestaert.nl

LTO Noord, afdeling Delflands Groen
Secretariaat
Graaf Adolflaan 15
2263TS Leidschendam
www.ltodelflandsgroen.nl

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding	5
Streefbeeld voor het gebied	7
Landbouw	9
Grondbeleid	11
Economie	13
Groene en blauwe diensten	15
Ruimteclaims	17
EU beleid	19
Infrastructuur	19
Natuur en landschapsbeheer	21
Klimaat en energie	23
Recreatie	25
Educatie	25
Regelgeving	27
Conclusies en aanbevelingen	29

Samenvatting

Midden-Delfland is één van de meest waardevolle en authentieke veenweidegebieden in ons land, waarbij de boeren in het gebied de hoeders en beheerders van het landschap zijn. De beste waarborg voor het behoud van dit gebied met zijn vele natuur- en cultuurhistorische waarden, is het in stand houden van de boerenbedrijvigheid. De agrarische bedrijven in het gebied hebben echter te maken met natuurlijke handicaps, verkeer- en recreatiedruk en andere concurrentienadelen waardoor zij niet altijd de mogelijkheid hebben om hun bedrijfsvoering te optimaliseren om het economische rendement te verbeteren.

In deze notitie wordt nadrukkelijk gepleit voor het behoud van de boerenbedrijvigheid in Midden-Delfland om zodoende het weidse karakter en de maatschappelijke en economische waarden van het gebied te kunnen waarborgen. Er is voor Midden-Delfland geen toekomst en duurzame ontwikkeling zonder boeren. Voor het behoud van een duurzame landbouw in Midden-Delfland is het noodzakelijk dat boeren in het gebied hun bedrijven kunnen blijven ontwikkelen, mede in relatie met het omringende stedelijke gebied. Een breed draagvlak daarvoor bij alle betrokken gemeenten, de provincie, het Rijk, Natuurmonumenten en het Hoogheemraadschap van Delfland is onontbeerlijk. Structurele bijdragen (inhoudelijk, beleidsmatig en financieel) van alle gebiedspartners aan het behoud van de agrarische sector in het gebied zijn een voorwaarde voor het slagen van onderstaande ambitie.

Ambitie:

- Behoud van duurzame en economisch rendabele sector
- Het blijvend beheren en behouden van het agrarisch cultuurlandschap
- Koe in de wei
- Uitbreiden groen blauwe diensten
- Uitbreiden en optimaliseren van agrarisch natuurbeheer
- Grootschalig duurzaam boeren in Midden-Delfland door principe van kringlooplandbouw
- Bijdrage leveren en het inzichtelijk maken van CO2 vastlegging en reductie
- Groene energieproductie door zonnecellen en mestbewerking
- Energiebesparing door o.a. zonneboilers
- Uitbreiden van taken t.b.v. natuur- en landschapsbeheer, ook voor natuur en recreatiegebieden.
- Uitbreiden educatie, o.a. volwasseneneducatie

Inleiding

Midden-Delfland is nog steeds een open en weids veenweidelandschap waar boeren al eeuwenlang het landschap ontwikkeld en onderhouden hebben. De essentie van de regio Midden-Delfland is het cultuurhistorisch waardevolle landschap, waar de boeren met hun vee en boerderijen en de zorg voor het landschap de onmisbare schakel vormen in het behoud van dat landschap. Het is dus van belang dat alles in het werk wordt gesteld om de resterende boerenbedrijven in het gebied te behouden. Waar zou Midden-Delfland zijn zonder haar boeren?

Er komen momenteel veel ontwikkelingen op de sector in het gebied af, die maken dat wij daar als organisaties een antwoord op moeten formuleren. Daarbij gaat het om ontwikkelingen in het gebied zelf, maar ook om beleidsmatige zaken als de herziening van het Europese landbouwbeleid. Dat gaat na 2013 drastisch veranderen. Wij willen graag in gezamenlijkheid op deze ontwikkelingen reageren en anticiperen. Deze notitie is daarom door LTO Noord, afdeling Delflands Groen, en de agrarische natuurvereniging Vockestaert gezamenlijk gemaakt als inbreng voor de politieke en maatschappelijke discussie over de toekomst van de landbouw in het gebied Midden-Delfland.

Onze organisaties hebben het voornemen om op basis van de nu voorliggende visie en met inachtneming van elkaars taken en verantwoordelijkheden, in de toekomst meer gezamenlijk op te gaan trekken bij beleidsdiscussies en projecten die de toekomst van de landbouw in het gebied betreffen. Dat vereist regelmatige onderlinge afstemming en afstemming met andere gebiedspartijen zoals gemeente, provincie en Hof van Delfland. Wij denken daarbij ook aan het in gezamenlijkheid initiëren van projecten.

Wij gaan over het gestelde in deze notitie graag in gesprek met onze leden en de betrokken gebiedspartijen zoals politiek, maatschappelijke organisaties en streekverenigingen in Midden-Delfland.

Streefbeeld voor het gebied

In het streefbeeld wat wij voor ogen hebben voor Midden-Delfland zijn en blijven onze leden de beheerders van het landschap. Behoud van het agrarische cultuurlandschap moet het uitgangspunt zijn voor de gebiedsontwikkeling de komende jaren, met name ook voor de vele recreanten die het gebied bezoeken. De omringende steden gaan we nadrukkelijk betrekken bij het behoud van het landschap in Midden-Delfland. De huidige diversiteit aan boerenbedrijven dient behouden te blijven en te worden versterkt. Een deel van de melkveehouders zal hun bedrijven willen vergroten, maar een ander deel van de veehouders streeft naar een betere verwaarding van hun product in de regio. Weer andere veehouders kiezen voor verbreding met een goede economische basis.

Een belangrijke taak voor de betrokken overheden hierbij is naar onze mening het stimuleren en faciliteren van onze leden in de ontwikkelingen die zij met hun bedrijven door willen maken. Het gericht faciliteren daarvan via de regelgeving kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Ook moet er in het gebied naar onze mening een blijvend goede samenwerking zijn tussen alle organisaties die het landschap beheren. Een regelmatig beheerdersoverleg is hierbij zeker van belang. Een gebiedsloket zou eveneens nuttig werk op dit terrein kunnen verrichten.

Voor het tegengaan van ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen moet een strenge planologische verankering worden gemaakt. In plaats van de huidige Rijksbufferzone status moet er een nieuwe krachtige beschermende status komen voor Midden-Delfland die ook verankerd moet worden in de Structuurvisie Randstad 2040. Deze bescherming moet ervoor zorgen dat er geen ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied plaatsvinden en de betrokken overheden moeten daar zeer alert op blijven. Ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied dienen voorkomen te worden. De agrarische bedrijven in het gebied moeten de ruimte krijgen en behouden om zich passend bij het gebied te ontwikkelen. Daarnaast zijn groene financieringsvormen en een goed functionerend en goed gevuld Groenfonds essentiële voorwaarden voor het behoud en de ontwikkeling van de agrarische sector in Midden-Delfland.

Wij zien geen mogelijkheden voor gebiedsvreemde grootschalige voorzieningen in het gebied zonder aantasting van het cultuurlandschap. Er is dus in het gebied wel plaats voor campings en kleinschalige verblijfsaccommodaties op gezinsbedrijven, maar niet voor grootschalige hotels of parken met vakantiehuisjes en andere voorzieningen. Op het gebied van zorg moet er wel ruimte zijn voor een tweede tak op boerenbedrijven, maar niet voor grootschalige voorzieningen.

Landbouw

Om het landschap in Midden-Delfland in haar huidige vorm te behouden is het essentieel dat onze leden ook in de toekomst het gebied blijven beheren. Een duurzame veehouderijsector is daarbij naar onze mening de beste waarborg voor een efficiënt en hoogwaardig beheer van het gebied. Ondersteuning van de agrarische sector qua beleid, regelgeving en financiën is daarbij onontbeerlijk om de kwaliteit van het landschap in het gebied op peil te houden.

Wij constateren dat de overheid en de bevolking uit de omringende steden het aantrekkelijke en waardevolle landschap in Midden-Delfland graag willen behouden. Om die ruimtelijke kwaliteit te waarborgen is een levenskrachtig en duurzaam te exploiteren gebied nodig, waarbij er voor behoud en de ontwikkeling politiek en maatschappelijk draagvlak bestaat en waaraan men ook (belasting)geld wil uitgeven om die doelen te realiseren. Onze stelling is dat de overheid door te betalen voor groene en blauwe diensten de vitaliteit van het gebied in stand kan houden en verbeteren.

Onze stelling is ook dat alle veehouderijbedrijven in Midden-Delfland binnen het eerder geschetste streefprofiel de ruimte moeten krijgen om zich te ontwikkelen. Gangbaar of biologisch, groot of klein, met of zonder verbreding. Waar mogelijk dienen jonge ondernemers, in het bijzonder ondernemers van buiten de agrarische sector, gefaciliteerd te worden om bedrijven zonder opvolging te kunnen overnemen c.q. voort te zetten. Behoud van de huidige diversiteit aan agrarische bedrijven is voor de toekomst de beste waarborg voor het behoud van een duurzame landbouw in Midden-Delfland.

De landbouw in Midden-Delfland zou zich ook kunnen profileren met een eigen gebiedsgerichte productiewijze, die dan wellicht ook gericht vermarkt kan worden. Daaraan wordt nu al gewerkt in het project Duurzaam Boer Blijven, waarin de kringlooplandbouw momenteel vorm krijgt als gebiedsgerichte productiewijze. Die zou zich eventueel kunnen vertalen in een gerichte vermarkting van streekproducten uit Midden Delfland. Wij zouden hierover graag het gesprek aangaan met andere gebiedspartijen (wat is hun visie op de kringlooplandbouw?) en met verwerkers binnen en buiten het gebied.

Uit een recent Alterra onderzoek over de concurrentiepositie van de melkveehouderij in Midden-Delfland¹ blijkt dat er een concurrentienadeel t.o.v. het landelijk gemiddelde bestaat van € 500,-- tot € 550,-- per ha. De ervaring en het vakmanschap van de boeren in Midden-Delfland kunnen deze nadelen niet compenseren. Een groot deel van die economische nadelen voor de melkveehouderij wordt veroorzaakt door de overheid. Denk hierbij aan de extreem hoge waterschapslasten, de OZB waarde (waardoor ook minder afschrijvingsruimte) en de pachtprizen in de regio. Hier ligt naar onze mening nadrukkelijk een taak voor de overheid om deze concurrentienadelen weg te nemen.

De concurrentienadelen voor melkveehouders in Midden-Delfland ten opzichte van het gemiddelde melkveehouderijbedrijf in Nederland zoals benoemd in het Alterra rapport zijn hieronder weergegeven.

component	Economisch effect
Achterstand bedrijfsgrootte	Minder omzet
Idem	Hogere bewerkelijkheid door kleine schaal
Hoge grondprijs	Hogere netto grondpacht
Hoge waterschapslasten	Hogere algemene kosten
Natuurlijke handicap veenweide	Lagere fysieke opbrengsten grasland
Lage kwantumtoeslagen	Lagere melkopbrengst
Lagere GLB toeslagen/ha	Lagere opbrengsten

¹Concurrentiepositie melkveehouderij Midden-Delfland, Alterra 2156, maart 2011, <http://www.ltdelflandsgroen.nl/pdf/rapport2156lr.pdf>

De melkveehouders gaan steeds groener en schoner produceren door reductie van de emissie, kringlooplandbouw, benutting van het grasland voor het vastleggen en binden van CO₂, door energiebesparing en door groene energieproductie.

Qua richting die de landbouw in onze regio moet gaan, ondersteunen wij het huidige programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland² van harte. Inmiddels zijn er verschillende studiegroepen die meedoen in het project over kringlooplandbouw. 'Van bedrijfskracht naar gebiedskracht' is daarvan de doelstelling. De eerste 25 deelnemende veehouders hebben in april 2011 een kringloopcertificaat ontvangen waarmee zij gecertificeerd zijn voor de duurzaamheidprestaties op hun bedrijven. Ons streven is om zoveel mogelijk bedrijven in het gebied te laten meedraaien met het kringlooplandbouw programma. Wij willen nadrukkelijk aan de slag met de kringlooplandbouw. Weidegang, een gesloten mineralenkringloop, duurzaam bodembeheer, nette en goed verzorgde erven en een kringloopcertificaat voor iedere boer, moeten inzichtelijk maken welke duurzaamheidprestaties door de melkveehouders worden geleverd. Dat vormt de basis voor het streefprofiel voor de melkveehouderij in Midden-Delfland.

Grondbeleid

Ons ledenaantal in Midden-Delfland loopt weliswaar terug, maar de overblijvende leden hebben wel steeds meer grond nodig om een duurzaam en rendabel bedrijf te kunnen exploiteren. De boerderijen die vrijkomen worden veelal opgekocht door kapitaalkrachtige burgers uit de omliggende steden, vaak met de bedoeling om paarden te houden. De onttrekking van landbouwgrond door de aanleg van paardenbakken of het weiden van paarden zorgt voor een vermindering van het areaal landbouwgrond en is daarmee nadelig voor de toekomst van de grondgebonden landbouw in het gebied. De gemeente heeft inmiddels een duidelijk beleid voor de paardenhouderij ontwikkeld, waarbij ook nagedacht wordt over de mogelijkheden om de opstuwende werking daarvan op de grondprijs te beteugelen (denk bijvoorbeeld aan een maximale hoeveelheid paarden dat een burger in het gebied mag houden).

Het oprichten van een grondinstrument is naar onze mening noodzakelijk om de trend van de steeds hoger wordende grondprijzen in het gebied te stoppen. De groundbank moet geen concurrentie vormen voor onze leden die willen uitbreiden. De groundbank moet in de eerste plaats grond beschikbaar stellen aan agrarische bedrijven die daarvoor belangstelling hebben. Die grond kan dan eventueel ook gebruikt worden voor kavelruil ter versterking van de structuur van de agrarische bedrijven. Bundeling van de verschillende beschikbare geldstromen is daarbij van belang. Hierbij wordt o.a. gedacht aan IODS, ILG en Groenfonds budgetten. In het IODS programma is voor een groundbank ongeveer 12,5 miljoen euro gereserveerd en dit geld moet de komende tijd dan ook gericht ingezet worden. De grond die door de provincie gekocht is in het kader van de reconstructie en die nog niet opnieuw uitgegeven is, zou aan de groundbank toegevoegd kunnen worden. Dit betreft 140 hectare landbouwgrond. Voor deze grond zou eerst de belangstelling bij huidige pachters moeten worden geïnventariseerd.

Inzake het grondbeleid in het gebied kan ook gedacht worden aan het inzetten van nieuwe instrumenten, zoals bijvoorbeeld erfdienstbaarheden. Daarbij wordt grond aangekocht door de groundbank, en voor een lagere prijs doorverkocht naar een agrarische ondernemer in het gebied waarbij de prijs afhankelijk is van de maatschappelijke tegenprestaties. Te denken valt hierbij aan een dienst in de vorm van bijvoorbeeld koe in de wei, boeren volgens een goede landbouwpraktijk of agrarisch natuurbeheer. Wij willen hierover graag in gesprek met andere gebiedspartijen.

² Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland, www.duurzaamboerblijven.nl/category/middendelfland

Economie

Zoals gesteld zijn onze leden de dragers van het landschap in Midden-Delfland. Veehouders in veenweidegebieden als het onze hebben lange tijd de natuurlijke beperkingen van het gebied met hun kennis, creativiteit en ondernemerschap het hoofd weten te bieden, maar het is wel de vraag of ze dit ook in de toekomst kunnen blijven doen. De veehouders moeten hun bedrijven daarvoor duurzaam kunnen blijven ontwikkelen. Zowel verbreding, verdieping als schaalvergroting kan noodzakelijk zijn om de rentabiliteit van onze bedrijven te verbeteren. De betrokken overheden, zowel op landelijk, provinciaal, regionaal als gemeentelijk niveau, moeten deze ontwikkelingen faciliteren en stimuleren.

In ons gebied hebben wij te maken met natuurlijke handicaps die kostprijsverhogend werken. Ons streven is om die hogere kostprijs ook op termijn in de markt dan wel via Maatschappelijk te verantwoorden inkomenstoeslagen uit Brussel of via groene en blauwe diensten terug te verdienen. De hoge grondprijs is een andere factor die het voor de boeren in het gebied extra moeilijk maakt om op een economisch rendabele basis een veehouderijbedrijf te exploiteren. Daar moet op de een of andere manier wat aan gedaan worden, willen onze bedrijven levensvatbaar blijven. Tenslotte leidt de grote hoeveelheid fysieke infrastructuur in het hele gebied van Delfland tot extreem hoge waterschapslasten voor onze leden. Iedereen is het er over eens dat de wet aangepast dient te worden, dit kost helaas erg veel tijd. Het is absoluut noodzakelijk dat de financiële nadelen van de weeffout in de wet in het gebied van Delfland volledig gecompenseerd worden.

Er wordt momenteel door ons, in samenwerking met andere partijen gewerkt aan een “Brussel proof” financieringssysteem, te weten een Rabobank streekrekening die moet gaan zorgen voor voordelige financiering. Daarnaast wordt nagedacht en gewerkt aan een streekmerk voor de zuivel. Daarover willen wij gesprekken met Friesland Campina aan gaan. De Cono kaas- en zuivelfabriek uit Noord-Holland is hierbij een inspirerend voorbeeld. Het opzetten van een Midden-Delfland merk waaronder streekproducten kunnen worden verkocht zou een toegevoegde waarde voor onze leden kunnen genereren. De producenten van de streekproducten in Midden-Delfland verkopen nu voornamelijk hun eigen producten, maar zouden dat wellicht ook meer in gezamenlijkheid kunnen doen. Een duurzame afzet en een goede marketing zijn onontbeerlijk bij het opzetten van afzetkanalen voor streekproducten. Daarover zou wellicht vanuit het gebied overleg gevoerd kunnen worden met regionale en/of landelijke zuivelverwerkers.

De nabijheid van de vele stedelingen maakt Midden-Delfland uitstekend geschikt voor verbredingsactiviteiten. Er zijn goede mogelijkheden voor recreatieve takken, verwerking producten en huisverkoop, educatie, natuurbeheer, evenementen en verschillende andere activiteiten. Theeschenkerijen, boerencampings, boerengolf, huifkartochten, kinderfeestjes, allemaal zaken die opgepakt kunnen worden als tweede tak. Veel van deze verbredingsactiviteiten worden al door veehouders in Midden-Delfland opgepakt.

Door de nabijheid van de steden biedt onze regio uitstekende mogelijkheden voor landbouw en zorg, waarbij mensen met een verstandelijke- en/of lichamelijke beperking, een psychische of sociale hulpvraag of zorgbehoevende ouderen op agrarische bedrijven een waardevolle dagtaak kunnen hebben. Voor het creëren van kleinschalige kinderopvangfaciliteiten biedt onze regio ook goede mogelijkheden. Midden-Delfland moet in de toekomst niet alleen plaats bieden aan de boeren zelf maar er moet ook een boterham zijn te verdienen door veeartsen, veehandelaren, foeragehandel, mechanisatiebedrijven, agrarische loonwerkbedrijven, enz. Zonder de aanwezigheid van dergelijke bedrijven wordt het onaantrekkelijker en lastiger om een boerenbedrijf te exploiteren. Behoud van de complete agrarische bedrijfskolom is daarom van groot belang voor Midden-Delfland.

Groene en blauwe diensten

De veehouders kunnen ook een aanvullend inkomen verdienen met groene en blauwe diensten. Deze bovenwettelijke publieke diensten kunnen een goede aanvulling zijn op het vakmanschap en ondernemerschap van onze leden. Naar onze mening moet er op korte termijn duidelijkheid komen over welke groene en blauwe diensten gewenst zijn voor onze regio en welke diensten onze leden kunnen en willen inpassen in hun bedrijfsvoering. Het afstemmen van vraag en aanbod is hierbij van groot belang. In het project Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland wordt momenteel ingegaan op de vraag welke groene en blauwe diensten in Midden-Delfland toegepast kunnen worden en onder welke voorwaarden. Wij ondersteunen dit project en wij zijn bereid om aan de slag te gaan met de uitkomsten daarvan.

Onze leden in Midden-Delfland zijn al jaren actief met het leveren van groene en blauwe diensten. Hierbij gaat het om het onderhoud en in stand houden van het karakteristieke landschap met z'n knotwilgen, schuurtjes, hooibergen, ecologische oevers en rietkragen. Voor groene diensten kunnen eigenaren sinds 2006 een financiële vergoeding ontvangen via het Groenfonds Midden-Delfland³ dat is opgericht door de gemeenten Midden-Delfland, Delft en Den Haag. Wellicht dat in de toekomst Maassluis nog aanhaakt. Wij zijn van mening dat het goed zou zijn als ook andere omringende gemeenten dan Delft en Den Haag zouden gaan deelnemen aan de financiering van het Groenfonds Midden-Delfland.

Het Groenfonds is gebaseerd op een puntensysteem dat is ontwikkeld door Vockestaert en LTO Delflands Groen.⁴ In 2011 wordt het puntensysteem geactualiseerd voor een nieuwe periode van zes jaar. Voor blauwe (water-)diensten bestaat een dergelijk fonds nog niet in Midden-Delfland. In 2011 is Vockestaert een project gestart met LTO, het Hoogheemraadschap van Delfland en de gemeente Midden-Delfland om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor vergoedingen van blauwe diensten.

In de komende tien jaar stellen wij ons ten doel om het aantal sponsors van het Groenfonds te vergroten waardoor er meer financiële armslag ontstaat om het open en agrarisch landschap in Midden-Delfland te behouden voor de bewoners van het gebied en voor de bezoekers uit bijvoorbeeld de omliggende steden. Ook moet er in 2020 een goed werkend vergoedingensysteem zijn voor het leveren van blauwe diensten.

Blauwe diensten kunnen voorzien in oplossingen voor waterkwantiteit- en waterkwaliteitsproblemen. Wij gaan daar dan als sector ook graag mee aan de slag en wij denken hierover ook al na in het kader van het project Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland. Bij die blauwe diensten dient zowel met de belangen van waterbeheerders als die van onze leden rekening gehouden te worden. Zij moeten een bijdrage leveren aan een duurzame bedrijfsvoering voor agrarische bedrijven. De boer dient voor blauwe diensten een passende geïndexeerde financiële vergoeding te ontvangen waarin alle nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering zijn meegenomen.

Voor bepaalde blauwe diensten zou een gebiedscontract met een collectief van boeren een oplossing kunnen bieden. Wij gaan hierover graag in gesprek met betrokken gebiedspartijen. Zo bestaat op dit moment het landschap in ons regio nog steeds uit weilanden gescheiden door veel sloten en voorzien van greppels. Bedrijfseconomisch gezien vormt dit een grote belemmering voor boeren. Het in stand houden van de greppels en de smalle perceelscheidende sloten dient voornamelijk het belang voor het behoud van het landschap. De lasten voor het in stand houden hiervan zouden dan ook vergoed moeten worden door belanghebbende groepen.

³ Groenfonds Midden-Delfland: Voor een open en groen Midden-Delfland, www.ltodelflandsgroen.nl/pdf/open_en_groen.pdf

⁴ Een puntensysteem voor groene diensten in Midden-Delfland, <http://www.ltodelflandsgroen.nl/pdf/Puntensysteem04.pdf>

Ruimteclaims

De gemeente Midden-Delfland doet momenteel haar best om een beleid te ontwikkelen wat gericht is op het behoud van de boerenbedrijven in het gebied en doet ook haar best om daarvoor omliggende gemeenten warm te maken. Dat wordt door ons zeer gewaardeerd. De Gebiedsvisie Midden-Delfland 2025⁵ van de gemeente Midden-Delfland plaatst de boer en de koe in de wei centraal in het behoud en ontwikkelen van het gebied. Wij ondersteunen deze visie en wij waarderen deze steun. Die wordt door ons onontbeerlijk geacht voor het in stand houden van de boerenbedrijven in het gebied en daaraan gekoppeld het behoud van het landschap.

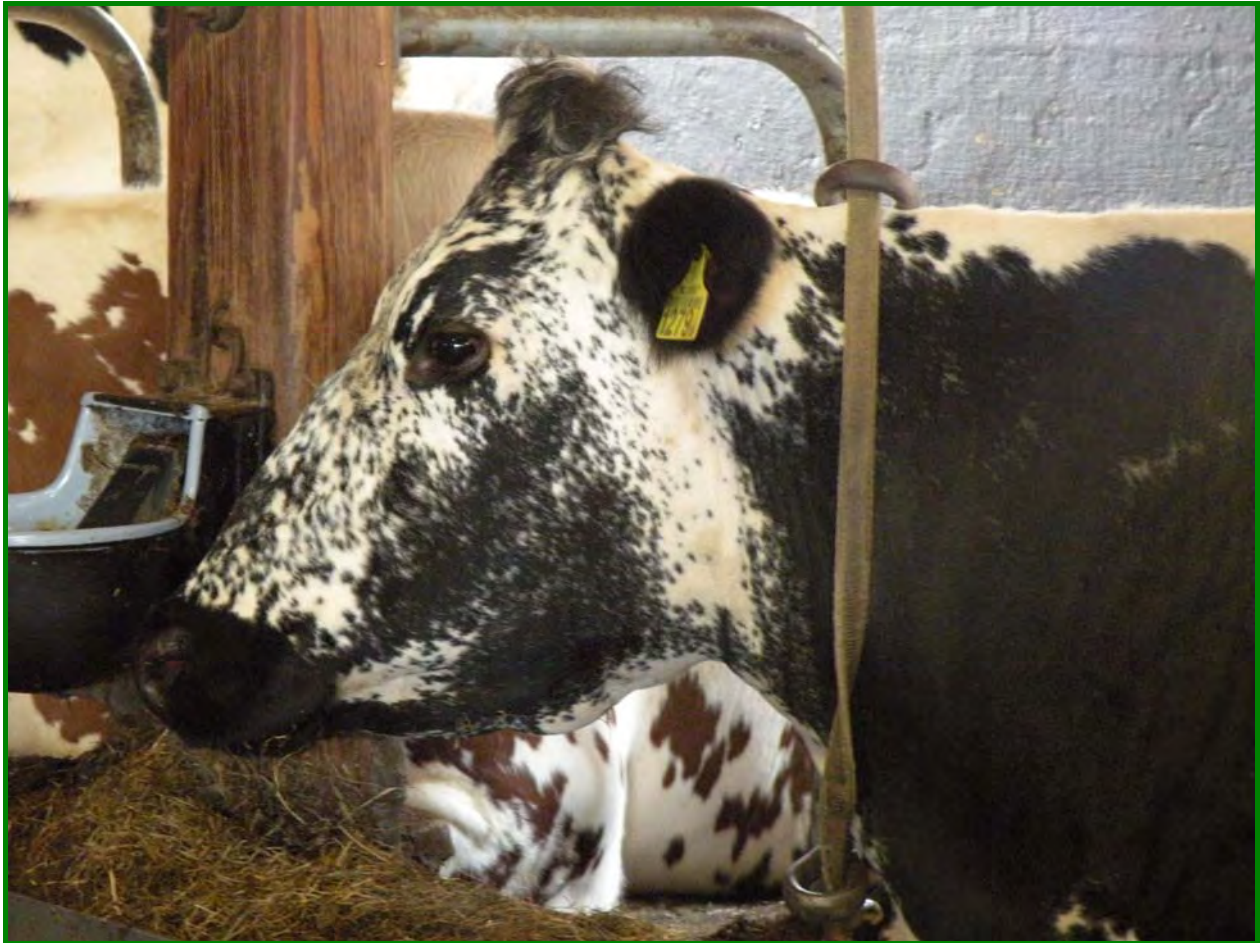
Voor de boeren is rust op planologisch gebied noodzakelijk. Nieuwe functies moeten dan in onze regio ook alleen worden toegestaan in relatie tot de basisfunctie landbouw van het gebied. Hierbij kan men denken aan bijvoorbeeld de aanleg van een wandelpad over boerenland, of een veehouder die zijn bedrijfsvoering aanpast om biologisch te gaan boeren en/of bescherming van de weidevogels zoveel mogelijk probeert in te passen in zijn bedrijfsvoering. De bestemming van zijn percelen moet echter naar onze mening wel agrarisch blijven. Initiatieven op dat gebied dienen naar onze mening wel vanuit het gebied zelf te komen, waarbij een passende betaling voor deze groene diensten voor de juiste stimulans moet zorgen.

Naast de lokale ruimteclaims bestaan er ook provinciale en landelijke ruimteclaims die op Midden-Delfland betrekking hebben. Hierbij moet niet uitsluitend gedacht worden aan infrastructurele plannen en bouwplannen voor woningen, kassen of bedrijventerreinen, maar ook aan natuurplannen. Dergelijke plannen dienen goed getoetst te worden aan de doelstellingen van de Gebiedsvisie van de gemeente en mogen naar onze mening geen belemmering vormen voor de agrarische activiteiten in Midden-Delfland. Het huidige areaal landbouwgrond in Midden-Delfland heeft naar onze mening na het aflopen van de Reconstructiewet een nieuwe wettelijke bescherming nodig. Die dient goed geregeld te worden in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied dat momenteel wordt opgesteld door de gemeente Midden-Delfland

De agrarische bestemming van de grond in Midden Delfland dient naar onze mening nader te worden gespecificeerd. Alleen agrarisch gebruik voor professionele veehouderij zou mogelijk moeten zijn op percelen die een agrarische bestemming hebben. De gewenste agrarische bestemming dient duidelijk omschreven te worden in het bestemmingplan voor het buitengebied. Aantasting van het areaal landbouwgrond dient voorkomen te worden en in het uiterste geval dient er compensatie te komen binnen Midden-Delfland in gebieden met een andere ruimtelijke bestemming (landbouwcompensatie).

In het bestemmingsplan dient een landbouwtoets te worden opgenomen voor vergunningen ten behoeve van verbouw, nieuwbouw en/of functieverandering van leegkomende agrarische bedrijven. Daarbij dient alleen een vergunning te worden verstrekt als duidelijk is dat de percelen behorend bij het betreffende bedrijf blijvend worden ingezet voor een betere landbouwstructuur. Op deze manier kan voorkomen worden dat grond met een landbouwbestemming wordt onttrokken aan het areaal landbouwgrond. Een Landbouw Effect Rapportage moet standaard onderdeel gaan uitmaken van alle plannen die voor het buitengebied worden ontwikkeld. Op deze manier kan het duurzaam economisch functioneren van de agrarische sector in dit gebied worden gewaarborgd.

⁵ Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025, http://www.middendelfland.nl/over-midden-delfland/gebiedsvisie-midden-delfland-2025_3154

EU beleid

Midden-Delfland zou naar onze mening in de discussie over de toekomst van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) van de Europese Unie aangemerkt moeten worden als maatschappelijk waardevol gebied. Met die titel kunnen de boeren in het gebied in de toekomst aanspraak blijven maken op inkomenstoeslagen (basispremies en aanvullende landschapspremies voor waardevolle cultuurlandschappen), eventueel gekoppeld aan voorwaarden ten aanzien van natuur- en landschaps-onderhoud (weidegang bijvoorbeeld). Wij pleiten ervoor dat dit standpunt door de rijksoverheid ingebracht wordt in de Brusselse discussie over de toekomst van het GLB. Die aanspraak kan onderbouwd worden met de constatering dat de natuurlijke omstandigheden in het Midden-Delfland een optimale bedrijfsvoering in de weg staan en dat het gebied zeker als waardevol cultuurlandschap aangemerkt kan worden.

Wij willen graag onderzoeken hoe onze leden aanvullende betalingen uit Brussel kunnen blijven ontvangen op basis van groene en/of blauwe diensten die zij leveren. In ons gebied is er daarvoor reeds een puntensysteem ontwikkeld, waarmee onze leden vergoedingen voor groen blauwe diensten kunnen krijgen uit het Groenfonds. Wij pleiten ervoor dat onze organisaties samen met de rijksoverheid en de provinciale overheid een pakket diensten definiëren, die gebiedsgericht in Midden-Delfland ingezet kan worden en aangemeld kan worden in Brussel als mogelijke grondslag voor aanvullende premies.

Ook de invulling van het volgende Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) door het Rijk, in goede afstemming met de provincies en de agrarische sector, is voor de komende jaren een belangrijk aandachtspunt voor de landbouw in Midden Delfland. Zeker als er een verdere verschuiving van de Europese middelen naar deze pijler plaats zal vinden. Ook hier bieden onze organisaties aan om, in samenwerking met de rijksoverheid en de provinciale overheid, de komende jaren actief te gaan werken aan de invulling van het volgende POP voor Midden-Delfland.

Infrastructuur

De infrastructuur in het gebied is niet optimaal voor moderne agrarische bedrijven. De vele smalle polderwegen zijn nauwelijks berekend op het landbouwverkeer en het vrachtverkeer zoals het melktransport. De belangrijkste doorgaande route door Midden-Delfland, de provinciale weg N468 langs de Gaag heeft een tonnagebeperking van 20 ton. Dit levert ernstige bereikbaarheidsproblemen op voor de agrarische bedrijven en deze beperking diens zo snel mogelijk te worden opgeheven.

De aanleg van de A4 door Midden-Delfland is door LTO Delflands Groen ondersteund. De mogelijke aanleg van de Blankenburgtunnel met aansluitend de doortrekking door middel van de A24 naar de A4 is voor LTO Delflands Groen en Vockestaert onacceptabel. Er moet geen verdere reductie van het landbouw areaal komen in Midden-Delfland. De Oranjetunnel is daarom wat ons betreft de juiste oplossing voor een nieuwe westelijke oeververbinding.

Natuur en landschapsbeheer

Midden-Delfland staat bekend als een gebied met veel weidevogels. Onze leden doen aan weidevogelbeheer en proberen zo het aantal weidevogels in het gebied op peil te houden. De overheid heeft een subsidieregeling in het leven geroepen om boeren hiervoor te vergoeden. Deze landelijke regeling (Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer) wordt in Midden-Delfland en omstreken uitgevoerd door Vockestaert. Ook voor foerageergebieden van winterganzen heeft de overheid een regeling ingesteld waarbij landeigenaren in deze (aangewezen) gebieden in aanmerking komen voor een vergoeding. Landelijk en ook in Midden-Delfland loopt de weidevogelstand terug. In Midden-Delfland zijn betrekkelijk veel belagers, zoals vossen, kraaien en andere natuurlijke vijanden. Wat de ganzen betreft is een forse toename van het aantal zomerganzen opgetreden. Deze ganzen verblijven permanent in het gebied en hierdoor treedt veel schade op aan het grasland.

Wij hebben de ambitie om de komende jaren de subsidiemogelijkheden voor weidevogelbeheer te verruimen om zodoende agrariërs te interesseren om grotere blokken aaneengesloten grasland in te richten als specifiek weidevogelgebied. Verder moet het aantal zomerganzen teruggedrongen worden in Midden-Delfland door overheidsmaatregelen. Inmiddels zijn er landelijke afspraken in het “Ganzen 7 akkoord” gemaakt voor het terugdringen van het aantal overzomerende ganzen.

Ons streven is om, behalve de agrarische gebieden, grote delen van natuur- en recreatiegebieden in Midden Delfland te beheren. Op dit moment wordt hiermee ervaring opgedaan in de Zuidrand bij Vlaarding en Schiedam. Vockestaert verzorgt het beheer van dit gebied van ruim 300 ha. Vockestaert kan zorgen voor een kwalitatief goed beheer wat niet geleverd kan worden door loonwerkbedrijven. Door boeren in te zetten voor het beheer en door boeren de hiervoor geschikte percelen te laten beweiden met hun koeien wordt een aantrekkelijk agrarisch landschap gecreëerd. Naast de inzet van de veehouders heeft Vockestaert een schaapskudde aangekocht die voor beheer van delen van het gebied wordt ingezet. De herders struinen door het gebied en zorgen voor begrazing en verspreiding van zaden.

Het agrarisch gebied van Midden-Delfland wordt zeer gewaardeerd door de stedeling. Het beheer van de Zuidrand zoals dat nu wordt uitgevoerd door Vockestaert kan daarom rekenen op een groot draagvlak. Boeren met hun koeien en Vockestaert met haar schapen zorgen voor een gevarieerd beheer. De natuurwaarden van het gebied worden gemonitord door KNNV afdeling Delfland. Het huidige beheer blijkt een positieve bijdrage te leveren aan de biodiversiteit van het gebied. Met het beheer van de Zuidrand wordt nadrukkelijk ingespeeld op de wensen van de stedeling. Het recreatieve en educatieve aspect kan in de toekomst nog verder uitgebouwd worden.

Boeren in Midden Delfland kunnen dus, behalve voor het beheer van agrarische gebieden, ook ingezet worden bij het beheer van natuur- en recreatiegebieden. Een brede beheerdoelstelling voor Midden-Delfland met waar mogelijk inzet van de boeren wordt nagestreefd door Vockestaert en Delflands Groen.

Er dient duidelijk in kaart te worden gebracht welk natuur- en landschapsbeheer en welke kwaliteit in welke gebieden in Midden-Delfland wordt nagestreefd. Voor de toekomst is een regelmatig beheerdersoverleg daarvoor blijvend wenselijk, zodat ook de problemen die men bij het beheer ondervindt kunnen worden besproken met andere beheerders. Het is belangrijk dat men daarbij verder kijkt dan het eigen gebied. Het beheer van de verschillende betrokken organisaties dient goed op elkaar afgestemd te worden, waarbij de kwaliteit en de economische factor van het beheer nadrukkelijk moeten worden meegewogen. Men moet streven naar een zo hoog mogelijke kwaliteit. Gebiedscontracten kunnen hierbij voordelen opleveren. Mozaïekbeheer is zowel voor de aantrekkelijkheid van het landschap als voor de weidevogels van groot belang. Boeren in het gebied kunnen dat heel goed in gezamenlijkheid uitvoeren, aangevuld met lokale agrarische loonwerkbedrijven.

Bij alle natuurplannen dienen de consequenties voor het landschap en de agrarische sector te worden meegewogen. Daarbij dient de kenmerkende weidsheid van het gebied behouden te blijven. Bij geplande nieuwe natuur, bijvoorbeeld in het kader van het IODS, de natuurcompensatie bij de doortrekking van de A4, dient uitdrukkelijk gekeken te worden naar groene diensten om die natuur door boeren in te laten richten en te beheren. Dit in het geval er geïnteresseerde boeren in het zoekgebied te vinden zijn die hier overeenstemming over weten te bereiken. Boeren kunnen die gebieden eventueel ook in gezamenlijkheid gaan beheren, bijvoorbeeld via het oprichten van een natuurcoöperatie volgens het model dat nu reeds in de Krimpenerwaard ontwikkeld wordt.

Ons streven is om te komen tot een goede samenwerking met alle gebiedsbeherende organisaties (gemeente, provincie, Natuurmonumenten, GZH en Vockestaert), wat moet leiden tot duurzame afspraken over de gewenste natuurdoelen en het beheer.

Klimaat en energie

De boeren in Midden-Delfland kunnen en mogen zich niet onttrekken aan de actuele politieke en maatschappelijke discussies rond klimaat en energie. En er liggen ook zeker kansen in het gebied om deze thema's actief op te pakken. In het kader van het project Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland wordt nu al gewerkt aan het verduurzamen van de agrarische productiewijze in het gebied. Daar zou wellicht de opdracht aan gekoppeld kunnen worden om met onderzoekers en andere wetenschappers na te denken over een mogelijk klimaatneutrale landbouw in Midden-Delfland. Daarbij kan bijvoorbeeld nagedacht worden over de productie van schone energie (windmolens, zonnepanelen etc.), maar eventueel ook over de bouw van kleinschalige vergistinginstallaties in het gebied. Het sluiten van de kringloop is belangrijk bij mest. Onze organisaties willen graag met dit thema aan de slag gaan.

Hiervoor willen wij informatiebijeenkomsten voor onze leden gaan organiseren, waarmee we hen o.a. willen informeren over zonnepanelen, mestvergisting en raffinage op bedrijfsniveau. Ook willen we de (subsidie)-mogelijkheden voor het vervangen van asbesthoudende golfplaten door zonnepanelen en de mogelijkheden van zonnepanelen bij nieuwbouw in kaart brengen. Dit was een belangrijke taak van stichting Groen Goud, maar die is tot op heden nog niet opgepakt. Het in beeld brengen van de kosten, subsidies, mogelijkheden en opbrengsten kan een stimulerende uitwerking hebben voor onze leden om ermee aan de slag te gaan. Grote windmolens zijn ongewenst in Midden-Delfland, maar wellicht dat kleine windmolens in lijnvormige elementen wel een optie zijn.

Recreatie

Naast de recreatiegebieden die vooral voor de intensievere vormen van recreatie zijn aangelegd, voorziet het agrarische gebied in Midden-Delfland in een grote behoefte aan recreatieve rust en stiltegebieden. Voor de recreatiegebieden in onze regio zijn duidelijke afspraken gemaakt voor het onderhoud en beheer, met daaraan gekoppelde budgetten, die hiervoor volgens een vaste verdeelsleutel door de verschillende overheden worden betaald aan het Recreatieschap. Voor de door de recreanten net zo hoog, zo niet hoger, gewaardeerde agrarische gebieden is niet voorzien in dergelijke bijdragen. Dat zou wel moeten. Het agrarische gebied biedt wel de mogelijkheid om die recreatieve functie te behouden en te verbeteren, maar daarvoor dient er wel geïnvesteerd te worden.

Wij gaan hierover graag in gesprek met de verschillende betrokken overheden. Niet alleen de gemeenten en de provincie, maar ook het Hoogheemraadschap van Delfland heeft naar onze mening een recreatieve taak als beheerder van delen van het gebied. Die taak strekt verder dan alleen het water zelf, al zal het wel altijd gerelateerd zijn aan het water. De veranderde denkbeelden over de scheiding en combinatie van functies voorziet in kansen voor de agrarische ondernemers in het gebied. De verschillende al ontwikkelde en nog te ontwikkelen groene en blauwe diensten voor de regio kunnen een welkome aanvulling op het inkomen zijn voor sommige boeren. Het moet echter wel passen in de bedrijfsvoering, men moet er tijd voor hebben en een bedrijf wat er geschikt voor is. Maar de individuele boer moet er vooral zin in hebben om naast de reguliere werkzaamheden tijd te besteden aan deze groene en blauwe diensten. De vergoedingen moeten marktconform zijn en bij langjarige afspraken dient het te gaan om geïndexeerde bedragen.

Naast deze al bestaande en nog te ontwikkelen extensieve recreatiemogelijkheden is er in de agrarische gebieden ook ruimte voor meer intensieve recreatievormen, bijvoorbeeld boerengolf en sportieve activiteiten zoals de verschillende loopevenementen waarbij de polders onmisbaar zijn. Bij het ontwikkelen van o.a. wandelpaden op boerenland zouden sponsors gezocht kunnen worden. Die sponsors zouden dan naast geld voor de aanleg ook structureel geld moeten vrijmaken voor het jaarlijkse onderhoud. Wandelen over het Univépad en dan halverwege uitrusten op de Rabobank kan een voor boeren aantrekkelijke optie zijn.

Educatie

Voor het onderwijs op de basisscholen in de regio heeft Vockestaert sinds 2003 het project 'Stilte naast de Stad' gestart. Dit project is ontstaan door inspanningen van de natuur- en milieueducatiecentra (NME's) van Maassluis, Vlaarding, Schiedam en Delft, in samenwerking met Vockestaert. Hierbij gaat het om lessen van boeren in Midden-Delfland aan kinderen van basisscholen uit de regio. Daarnaast zijn in 2010 de eerste stappen gezet om (natuur en milieu)educatie op de boerderij te geven aan leerlingen uit het voorgezet onderwijs.

Er zijn in 2011 negen boeren in Midden-Delfland die leerlingen uit het basis- of voortgezet onderwijs ontvangen op hun bedrijf. Ze hebben daarvoor cursussen gevolgd en kunnen enthousiast vertellen wat er allemaal op en rond de boerderij te zien en te horen is. Meer dan 2.500 kinderen van basisscholen hebben in 2010 lessen gevolgd op de educatieboerderijen in Midden-Delfland. In de komende jaren wordt getracht om ook scholen uit Rotterdam, Den Haag en Westland te interesseren voor lessen over natuur en milieu bij de boer.

Voor 2020 is het onze ambitie om alle leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs in de regio lessen te laten volgen bij de educatieboeren in Midden-Delfland. Dit versterkt structureel de band tussen de steden in de regio en de landbouw in Midden-Delfland.

Regelgeving

De hoeveelheid regelgeving en de tijd die het kost om bepaalde procedures te doorlopen werkt niet bepaald motiverend voor agrarische ondernemers om nieuwe activiteiten te ontplooien. Daarom moet er een duidelijk gebiedsloket komen waar boeren terecht kunnen voor allerlei zaken rond regelgeving en waar men binnen een bepaalde maximumtermijn geholpen wordt.

Het verdient aanbeveling om in overleg tussen alle betrokken gebiedspartijen alle voor de landbouw vergunningplichtige zaken eens tegen het licht te houden en te beoordelen op de noodzaak van die vergunningen. De vergunningplicht voor het verbranden van snoeihout door bewoners van het buitengebied bijvoorbeeld kan juist contraproductief werken voor het landschap omdat men vanwege de rompslomp afziet van het knotten van wilgen. Een meldingsplicht bij “het loket” zou hier voldoende moeten zijn. Eenvoudig, snel en doeltreffend zouden dergelijke zaken moeten worden aangepakt. De huidige collectieve regeling voor het verbranden van snoeihout in de gemeente Midden-Delfland is een goed voorbeeld van hoe zaken geregeld moeten worden.

Bij regels en vergunningen waar andere overheden zoals het Hoogheemraadschap of de provincie voor nodig zijn, kan de gemeente Midden-Delfland wellicht optreden als intermediair en de voortgang begeleiden en controleren.

Conclusies en aanbevelingen

De onderstaande opmerkingen, conclusies en aanbevelingen geven naar het idee van LTO Noord, Afdeling Delflands Groen, en Agrarische Natuurvereniging Vockestaert weer wat nodig is om de landbouw in het gebied blijvend haar economische en maatschappelijke functie te kunnen laten vervullen:

- Er moet binnen het streefbeeld van Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland ruimte blijven voor groei en ontwikkeling voor alle boerenbedrijven in de regio, groot of klein, gangbaar of biologisch en met of zonder verbreding.
- De boerenbedrijven in het gebied zijn en blijven de dragers van het landschap in het gebied. De betrokken overheden moeten dit stimuleren en faciliteren in hun RO beleid, maar ook in de vorm van het langjarig financieren van groenblauwe diensten.
- Midden Delfland moet in het kader van de discussie over de toekomst van het GLB aangemerkt worden als maatschappelijk waardevol gebied, waardoor de agrarische ondernemers in het gebied ook in de toekomst beloond kunnen worden voor hun maatschappelijke prestaties.
- Nieuwe ruimteclaims in het gebied zijn ongewenst. Vermindering van het areaal aan landbouwgrond moet zoveel mogelijk vermeden worden.
- Wij gaan met alle betrokken partijen gesprekken aan om duidelijke afspraken te maken over de bijdrage van de agrarische sector aan het natuur- en landschapsbeheer in het gebied.
- De ontwikkeling, aanleg en onderhoud van recreatieve voorzieningen op boerenland in het gebied dient financieel ondersteund te worden vanuit de betrokken overheden.
- De landbouw in Midden-Delfland kan en wil nadrukkelijk inzetten op groene en blauwe diensten. Daarvoor moet langjarig een passende geïndexeerde financiële vergoeding worden betaald.
- Het is van belang om een gebiedsloket in te richten om vergunningaanvragen en subsidies van agrarische ondernemers snel en eenvoudig te regelen. Duidelijke en regelmatige communicatie met de aanvragers zijn daarbij van eminent belang.
- In de vergunningverlening moet ook ruimte komen voor nieuwe activiteiten die door boeren in Midden Delfland ontplooid worden.
- Bij functieverandering van een agrarisch bedrijf dienen de gronden blijvend duurzaam te worden ingezet voor een betere landbouwstructuur.
- De inbreng van organisaties als LTO Noord en Vockestaert bij alle planvorming voor het gebied is van groot belang voor een duurzaam behoud van landbouw en landschap in Midden-Delfland.
- De veehouders leveren een belangrijke bijdrage aan het vastleggen van CO₂ , energieproductie en energiebesparing.